

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

NYHEDSBREV NR. 11, FEBRUAR 2008

REDAKTØRENS HJØRNE

Dette nummer af nyhedsbrevet er blevet noget forsinket, og det skyldes at jeg siden sidst er flyttet. Bemærk i den forbindelse min nye adresse nederst på denne side.

En anden grund til at nyhedsbrevet er blevet forsinket er, at jeg havde håbet på at kunne meddele udnævnelsen af en ny Lord Lyon King of Arms på nuværende tidspunkt, da Robin Orr Blair, fungerende Lord Lyon, trådte tilbage 14. december 2007. Ved redaktionens slutning var der stadig intet nyt om udnævnelsen. Læs mere på s. 2.

Dette nummer af nyhedsbrevet afsluttes med et gæsteindlæg fra ornitologiens verden! Læs mere s. 8

REDAKTØR:

RONNY ANDERSEN - FREDERIKSHOLMS KANAL 26 D, ST. TH. -1220 KØBENHAVN K - DANMARK
info@arsheraldica.dk

I DETTE NUMMER

- S. 1: REDAKTØRENS HJØRNE
- S. 2: NY LORD LYON KING OF ARMS
- S. 3: KOSOVOS VÅBEN OG FLAG - NYE LINKS
- S. 4: NORDIC BATTLE GROUP - NYE SVENSKES VÅBENER
- S. 5: 'DANSKHEDENS VÅBENSJOLD' - 'FEINSCHMECKER'
- S. 6: UNG HERALDIKER - EMBLEMER - KNAPPER I FIRENZE
- S. 7: SKANDINAV I COLLEGIO ARALDICO - VÅBENFLAG
- S. 8: ORNITOLOGI OG HERALDIK

NY LORD LYON KING OF ARMS

Lord Lyon King of Arms, Robin Orr Blair i St. Andrews 2006, ved siden af vor egen Martin Asker. Billedet er hentet fra www.congress2006.com/Civic.html

Embedsvåben for Lord Lyon King of Arms, Robin Orr Blair. Våbenet i sinister skjoldhalvdel er Blairs personlige. Billedet er hentet fra www.heraldry-scotland.co.uk/lyoncort.html

Den 14. december 2007 trådte Robin Orr Blair tilbage som Lord Lyon King of Arms. Blair tiltrådte embedet 9. februar 2001, og er dermed en af de personer, der i nyere tid har siddet kortest tid i embedet. Forgængeren, Sir Malcolm Innes of Edingight, sad i hele 20 år, 1981 - 2001, mens dennes far, Sir Thomas Innes of Learney sad i embedet i årene 1945 - 1969.

Da embedet blev ledigt i 2001, blev der for første gang annonceret offentligt efter kandidater, og det samme er tilfældet i denne omgang. Fra annoncens tekst kan læses at ansøgere skal besidde:

”Sufficient relevant legal experience to act in a judicial capacity;
Experience of ceremonial aspects;
A knowledge of heraldry and genealogy;
The ability to manage the business of the office of the Lyon Court;
A sense of the history and position of the Office, combined with knowledge of Scottish Society and diplomacy to ensure that the Court of the Lord Lyon continues to operate efficiently in modern circumstances.”

Ved redaktionens slutning vides det stadig ikke, hvem der vil leve op til disse krav, og besætte embedet som Lord Lyon, men i næste nyhedsbrev vil vi bringe en omtale af den nye Lord Lyon.

KOSOVOS VÅBEN OG FLAG

Søndag 17. februar 2008 erklærede Kosovo sig som en selvstændig nation, og i den forbindelse blev den unge nations nye flag og våben præsenteret. Flaget, som ses herover, viser i blåt et gult omrids af Kosovo, og derover seks hvide stjerner, repræsenterende de seks etniske grupper i Kosovo. I juni 2007 udskrev den provisoriske regering en konkurrence om et nyt flag og nationalembem, men det vides ikke om flaget og våbenet, der ses her nedenfor, er et direkte resultat af konkurrencen, der tiltrak mere end 900 forslag. Våbenet er en gentagelse af flagets motiv, med tilføjelse af en smal, gul bort.

NYE LINKS

Carl Anders Breitholtz viser på sin blog udvalgte eksempler på heraldisk kunst, tegnet og malet af ham selv. Følg med på <http://breitholtzheraldry.blogspot.com/>

Ane Krogh Nielsen har på sin hjemmeside <http://www.gravstenogepitafier.dk/> samlet en meget anvendelig guide over gravsten og epitafier i danske og skånske kirker. Der findes en mængde farvestrålende og spændende heraldik på siden.

DEN KASTREDE LØVE - NORDIC BATTLE GROUP

Det originale våben. Tegnet af Vladimir A. Sagerlund, Riksarkivet.
(Fra www.statensarkiv.se)

Våbenet med den kastrede løve.
(Fra www.avisen.dk)

Nordic Battle Group er en svenskledet militær indsatsstyrke i EU-regi, hvori der foruden svenske soldater deltager soldater fra Norge, Finland, Estland og Irland. Det svenske Riksarkivet har udarbejdet et våben til enheden, en løve holdende en palmegren og et sværd, med valgsproget AD OMNIA PARATUS, som det ses ovenfor. Våbenet er tegnet af Riksarkivets heraldiske tegner, Vladimir A. Sagerlund. I henhold til heraldikkens normer, er løven i våbenet tegnet med synlige kønsdele, men det vakte anstød hos nogle af de kvindelige soldater i enheden, og Forsvarsmakten fjernede i ligestillingens navn løvens kønsdele digitalt. Det skete vel at mærke uden at informere Riksarkivet eller Vladimir A. Sagerlund, der til Göteborgsposten har udtalt: "Ett heraldiskt lejon är en kraftfull och ståtlig symbol med genitalierna i behåll. Vapensköldar med lejon utan genitalier gavs förr till dem som förrått Kronan." Christian Braunstein fra Försvarets Traditionsnämnd: "De kvinnliga soldaterna klagade på den ursprungliga symbolen och fallet gick till EU-domstolen. Den striden ville vi inte ha." Sagen om den kastrede løve har vakt berettiget genlyd verden rundt, og været nævnt i medier i fem verdensdele.

NYE SVENSKA VÅBENER

Ovenstående våben - i den korrekte udformning - samt andre nye våbener udarbejdet af det svenske Riksarkivet kan i øvrigt ses på Riksarkivets hjemmeside, hvor der også er oplysninger om den heraldiske virksomhed. Adressen på hjemmesiden er:

<http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=11699&refid=1264>

'DANSKHEDENS VÅBENSJOLD'

Kunsthall Charlottenborg, der ligger ved Kongens Nytorv i København, har netop åbnet udstillingen 'Danskjävlar - en svensk kærlighedserklæring', der ifølge udstillingens pressemeddelelse handler om at se på den danske samtidskunst udefra og betegner samtidig [den svenske direktør] Bo Nilssons subjektive udvalg af tyve kunstnere. En af de tyve udvalgte kunstnere, Lise Harlev, har til et eksisterende vinduesfag på Charlottenborg skabt en glasmosaik, der ses her til venstre. Værket, med titlen 'Noget jeg kender' er en ironisk kommentar til mere eller mindre snævre definitioner af danskhed. Jeg er ikke

kunstkritiker, så jeg vil lade værket tale for sig selv og lade læserne bedømme de eventuelle heraldiske kvaliteter.

'FEINSCHMECKER'

Et nyt boligprogram på den danske TV-kanal TV2 kalder sig 'Feinschmecker - leverandør til kræsne hjem' og konceptet går ud på at kendte mennesker får nyindrettet deres hjem af forskellige indretningsarkitekter og lignende. Programmets 'logo' ses her til højre, og kan vel karakteriseres som et noget mislykket forsøg på at associere til eksklusivitet og overklasse.

I virkeligheden viser det, at ophavsmændene i hvert fald ikke er *heraldiske* feinschmeckere og at de hjem, der serviceres i programmet, ikke kan være specielt kræsne! (<http://programmer.tv2.dk/feinschmecker/?menu>)

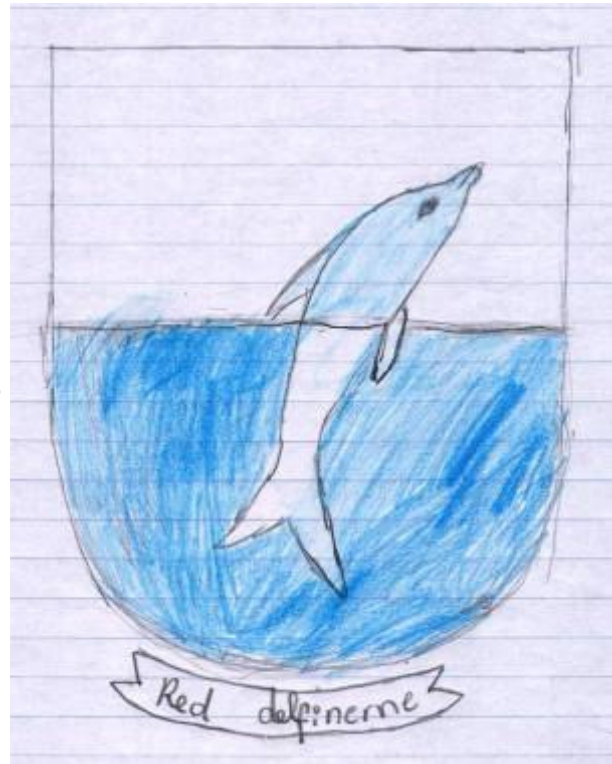

UNG HERALDIKER

En af Selskabets medlemmer, Pia Wind, har fremsendt tegningen til venstre, tegnet af hendes 9-årige datter, Ditte. Pia Wind fortæller:

'Det er tegnet af min 9-årige datter, der en aften så jeg læste i "Heraldik i Norden" - og så viste jeg hende nogle af de flotte våbenskjold heri. Fluks forsvandt hun på sit værelse og kom tilbage med vedlagte.'

Det er Ditte Winds interesse for delfiner, der har resulteret i dette fuldt ud korrekte våben. Vi glæder os til at se flere af Dittes værker!

KNAPPER I FIRENZE

Deres udsendte deltog i åbningen af en udstilling i december på museet Palazzo Pitti i Firenze. Udstillingen 'Appesi a un filo - bottoni alla Galleria del Costume di Palazzo Pitti' omhandler knapper. 3000 knapper i alle former og materialer er udstillet, og det interessante i denne sammenhæng er den del af udstillingen, der omhandler heraldiske livréknapper. Omkring 150 heraldiske knapper er udstillet, og udstillingen kan ses indtil 27. april 2008.

EMBLEMER TIL SALG

Selskabet fik til kollokviet i maj 2007 fremstillet emblemer, pins, med selskabets våben. Disse kan erhverves af selskabets medlemmer til 20 DKK + porto. Bestillinger kan gives til redaktøren af dette nyhedsbrev.

SKANDINAV I COLLEGIO ARALDICO

Selskabets næstformand, professor Peter Kurrild-Klitgaard er blevet optaget som medlem i Collegio Araldico (Istituto Araldico Romano); grundlagt i 1853, oprindeligt som en pavelig heraldisk institution, men siden 1870 som en privat, selvejende institution). Peter Kurrild-Klitgaard skal fungere som "consulatore pro lingua Scandinava", en post der sidst var besat af den svenske statsheraldiker C.G.U.Scheffer. Vi ønsker Peter tillykke med posten i fuld fortrøstning til at han vil være en værdig repræsentant for Skandinavien i det romerske.

Se mere om kollegiet her: <http://www.collegio-araldico.it/index.htm>

VÅBENFLAG

I Danmark er det ganske sjældent at se kommuner flage med virkelige våbenflag, i modsætning til i hvert fald til Sverige og Norge. Oftest sættes kommunevåbenet på en hvid flagdug, eventuelt sammen med kommunens navn. Der er dog undtagelser. Senest har Frederikssund Kommune ladet fremstille to våbenflag, der nu flankerer indgangen til rådhuset i Frederikssund. Præsentationen af flagene blev foreviget af områdets lokal-tv, og et klip kan ses via dette link:

<http://fjordtv-frederikssund.dk/kommune/flag.htm>

FUGLE OG HERALDIK

På de følgende to sider gengives med venlig tilladelse fra forfatteren, Steffen Kronborg, en artikel fra bladet *Fugle og Natur*, der har et heraldisk emne. Lignende observationer fra de øvrige nordiske lande om modtages gerne til nyhedsbrevet!

Billund

Brædstrup

Egvad

Fuglebjerg

Karup

Lunderskov

Nørager

Nørre Rangstrup

FUGLEARTER UDRYDDDES - I DE DANSKE KOMMUNEVÅBEN

Danmarks kortet er under kraftig forandring i disse år, og det har konsekvenser for den danske fauna, ikke mindst for fuglelivet. En række fuglearter er i voldsom tilbagegang, nogle steder er visse arter helt forsvundet, og frem for alt er diversiteten i mange områder stærkt formindsket i forhold til tidligere. Men der er dog også solstrålehistorier for nogle fuglearters vedkommende, idet arter, der i en årrække har været væk fra bestemte områder, på det seneste atter er vendt tilbage.

Ovenstående kortfattede beskrivelse af forholdene for fuglelivet i dagens Danmark handler om virkelighedens fugle; men pudsigt nok er beskrivelsen samtidig nogenlunde dækkende, når man ser på fuglenes optræden i den offentlige danske heraldik, altså i de danske kommunevåben. I forbindelse med den nye kommunesammenlægning har en lang række kommuner udfærdiget nye kommunevåben, og det er i denne proces, at fuglene i heraldikken har fulgt nogenlunde det samme mønster som virkelighedens fugle.

TENDENSERNE

Ved kommunesammenlægningen er antallet af kommuner i Danmark reduceret fra 271 til 98, altså næsten en reduktion med to tredjedele. Samtidig er antallet af kommunevåben med afbildninger af danske fuglearter reduceret fra 36 til 13, hvilket også nogenlunde svarer til en reduktion med to tredjedele. Det er altså ikke, fordi sammenlægningen har betydet nogen særlig forholdsmejsig tilbagegang i heraldikkens fuglebestand – men det er klart, at den store numeriske reduktion af våben med fuglemotiver naturnødvendigt har medført en reduktion i antallet af afbildede arter.

Og selv om de resterende 13 kommunevåben med fugle kan opvise en arts-spredning på 9 forskellige arter, er der langt op til de 20 forskellige fuglearter, de tidligere 36 kommunevåben kunne præsentere. Diversiteten i sammensætningen af fuglearter i de danske kommunevåben er altså faldet drastisk ved kommunesammenlægningen.

Men ud over reduktionen i antallet af fugle i den kommunale heraldik kan man iagttage et par andre tendenser ved en sammenligning af de nye og de gamle kommunevåben. Det er således tydeligt, at der kun er få realistisk afbildede fugle tilbage i våbnene, mens de stiliserede fugle er taget til i antal. Faktisk er det kun ca. halvde-

len af de nuværende fuglevåbenskjolde, der rummer tilnærmet naturalistiske afbildninger, mens den øvrige halvdels afbildninger snarere må karakteriseres som overvejende stiliserede.

Det er en klar ændring i forhold til tidligere, hvor der var langt flere ornitologisk korrekt tegnede fugle i den kommunale heraldik. Ændringen skal formentlig ses som et udslag af de nye kommuners ønske om at udsende signaler i kraft af fuglenes symbolværdi, hvor det tidligere i nok så høj grad handlede om at bruge fuglene som repræsentanter for kommunens (natur)værdier. Eller sagt på en anden måde: hvor fuglene tidligere var med i våbenskjoldene, fordi de var karakteristiske for netop det pågældende geografiske område, er fuglene nu lige så ofte med i våbenskjoldet, fordi de skal symbolisere kommunens styrke, fremdrift, vingesus, osv.

SPECIELLE ARTER FORSVINDER

En anden tydelig tendens i de nye våbenskjolde er, at mange af de mere specielle fuglearter er gledet ud af heraldikken til fordel for en række mere almindelige arter. Denne tendens hænger naturligvis i høj grad sammen med den ovenfor omtalte omstændighed, at der simpelt hen er færre fuglearter i de nye våbenskjolde end i de gamle. Men man kan også spore en mere generel tendens i ændringen på den måde, at en del karakterfugle (Trane, Isfugl, Toppet Lappedykker) er forsvundet ud af våbenskjoldene til fordel for nogle mere "almengyldige" arter, som knap nok kan bestemmes entydigt: gås, svane, måge.

Til slut i denne overordnede gennemgang bør det nævnes, at der trods den kraftige reduktion i antallet af fuglearter i den danske kommuneheraldik også er blevet plads til en enkelt nyttilkommet art (eller familie): mågen. I de tidligere 36 våbenskjolde var der sjovt nok ikke en eneste måge – men det er der i et af de nye skjolde, nemlig i Jammerbugt Kommunes våbenskjold. Kommunen selv omtaler kun fuglen på skjoldet som "Fuglen", men der er ingen tvivl om, at der her er tale om en måge. Så en enkelt lille solstrålehistorie er der trods alt at finde i det ellers noget trøstesløse billede af fuglenes tilbagegang i kommunevåbnene.

NOGLE EKSEMPLER

Den tydeligste tendens i sammenligningen af de nye og de gamle våbenskjolde er som ovenfor antydnet den totale

udradering af en række letbestemmelige og særdeles specifikke fuglearter: Lunderskov Kommunes Isfugl, Ullerslev Kommunes Vibe, Ry Kommunes Toppede Lappedykker, Billund Kommunes Hedelærke, Tranerne i Brædstrup og Tranekær kommuner, Fiskehejrerne i Vinderup og Ulfborg-Vemb kommuner, Fuglebjerg Kommunes Skovsneppe, Egvad Kommunes hornugle, osv., osv. – alle disse udmærkede fuglearter eksisterer ikke mere i den kommunale heraldik, som derved er blevet ikke så lidt fattigere. I hvert fald set med en fuglelkers øjne.

Nogle af ændringerne i den kommunale heraldik er vel både forklarlige og ganske forståelige. Når Karup Kommune (og Viborg Amtskommune) har fjernet Urfuglen fra det kommunale våbenskjold, er det formentlig som følge af en erkendelse af, at fuglen ikke længere er egnet til at repræsentere området. Urfuglen er for længst formelt erklæret uddød i Danmark, og hvem vil associeres med en uddød fugl?

Tilsvarende er det vel ret forståeligt, at den nye Sønderborg Kommune til sit våbenskjold har bortvalgt Gøgen fra den tidligere Sydals Kommunes skjold. Her repræsenterede Gøgen efter sigende hertug Hans, der – ligesom Gøgen lægger æg i andre fugles reder – sov i fremmede kvinders senge, når han besøgte Kegnæs på Sydals. Ikke ligefrem nogen flatterende historie – og det kan da næppe heller undgå at give nogle mindre flatterende associationer, hvis man vælger Gøgen som sit symbol. Ud med denne snylter.

Når Ravnene i Nørre Rangstrup, Vojens og Ravnsborg kommuner ligeledes har måttet lade livet ved kommunesammenlægningen, skyldes det måske et lignende ønske om at undgå mulige uheldige associationer i forbindelse med bestemte fuglearter. Ravnene er ganske vist en flot fugl, der historisk set bl.a. symboliserer visdom; men for mange mennesker er Ravnene formentlig nok så meget en grim jæger, der lever af andre fugles unger, af smådyr osv. Og det er nok ikke lige de associationer, en moderne kommune ønsker at give ved sit valg af kommunevåben. Ud med Ravnene.

Hvorfor der ikke er blevet plads til den statelige Trane – som oven i købet er i fremgang overalt i Danmark – i nogle af de nye kommunevåben, kan man undre sig over. Det er til gengæld både forståeligt og forudsigeligt, at landets nationalfugl, Knopsvanen, er den mest almindelige fugl i de nye kommunevåben – ligesom den var det i de gamle våbenskjolde. At ørnen forbedrer sin position til at være den næstmest udbredte fugl i den kommunale heraldik (mod tidligere kun at have tredjepladsen) er måske mere mærkeligt – trods Havørnens fremgang i den danske natur. Her er det formentlig i langt højere grad ørnens symbolværdi end dens virkelige udbredelse, der afspejles i artens popularitet i de danske kommuner.

FREMTIDEN

Man kan udlæse flere pudsige historier ved en sammenholdning af de nye kommunevåben med de gamle. F.eks. er det da meget sjovt, at storken fra våbenskjoldet i den tidligere Nørager Kommune (nu en del af Rebild Kommune) åbenbart er blevet træt af at opholde sig her – og er fløjet over kommunegrænsen til den nye Vesthimmerlands Kommune. Det er godt, at denne smukke fugl med de dybe rødder i den danske muld fortsat kan opleves i et dansk kommunalt våbenskjold. Måske kan det oven i købet hjælpe med til at få fuglen til at vende tilbage til vore breddegrader – især hvis vi samtidig hjælper lidt med ved at ændre på vores landbrugsdrift.

Det er en skam, at man ikke mere skal kunne glæde sig over at møde fuglearter som Vibe, Isfugl og Toppet Lappedykker i de danske kommunevåben. Men så længe man fortsat kan være heldig at støde på arterne i den virkelige danske natur, skal man vist være glad. Lad os håbe, at kommunernes afskaffelse af fuglene i den kommunale heraldiske symbolik ikke skal ses som et varsel om de samme kommuners varetagelse af miljølovgivningen i fremtiden – for så ser det sort ud for diversiteten i den danske fuglefauna.

Steffen Kronborg, er bibliotekar, forfatter og feltornitolog.

Ravnsborg

Ry

Sydals

Tranekær

Ulfborg-Vemb

Ullerslev

Vinderup

Vojens

Fredensborg

Kolding

Jammerbugt

Vesthimmerland

En oversigt over de nye kommuners våbenskjolde kan findes i tillægget til Nyhedsmagasinet Danske Kommuner, nr. 9, 2007. En oversigt over de gamle kommuners våben kan ses i Sven Tito Achens bog Danmarks kommunevåben fra 1982 og i Jakob H. Zeuthens Bogen om danske kommunevåben fra 2000.

De fire kommunevåben herover er fra nye storkommuner, de øvrige her på siden er kommunevåben fra nedlagte kommuner, som alle er omtalt i artiklen. Fredensborgs svaner og Koldings ørn er eksempler på de mest populære arter i de nye kommunevåben. Se i øvrigt omtalen i artiklen.